

Nettot visar nyttan

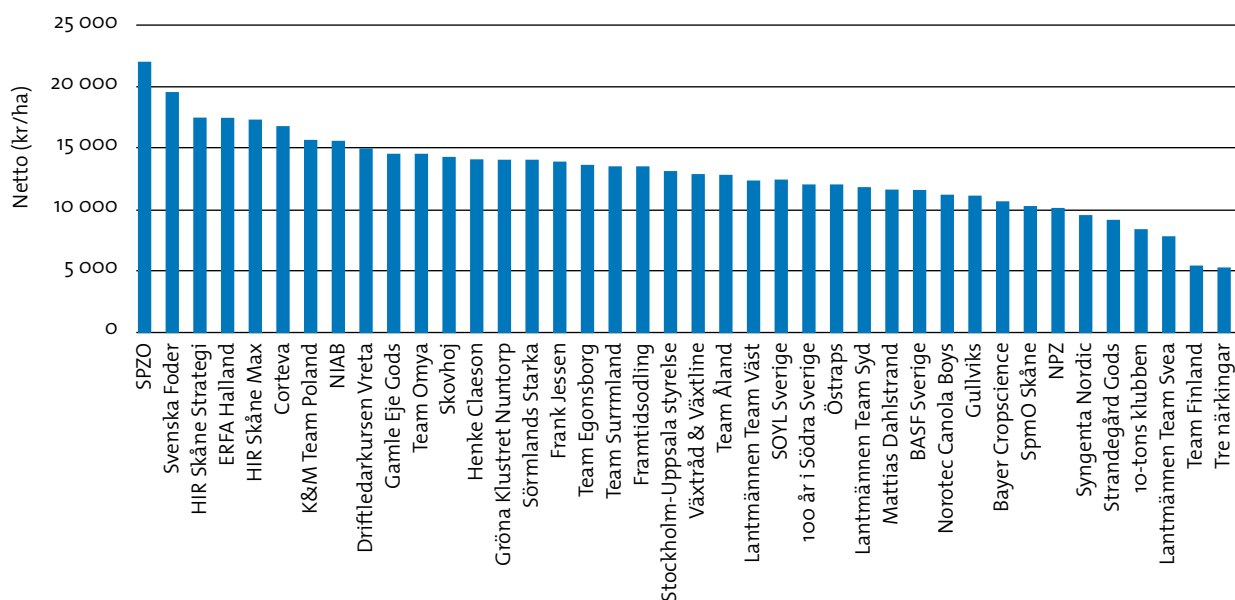
Utom tävlan, men med kronor i stället för råfett i fokus, kastas resultattabellen i Rapsmästaren 2020 om. Dyra produktionsmedel straffar sig, medan väl avvägda insatsvaror ger god lönsamhet. Nettoberäkningen visar den ekonomiska nyttan som höstrapsodlingens bidrar med på företagsnivå.

Text: Albin Gunnarson, SFO **Foto:** Hans Jonsson, Svensk Frötidning

Tung växtnäring. Kostnaden för växtnäring varierade enormt från 900 till 13 100 kronor per hektar i Rapsmästartävlingen 2020. Det slår igenom hårt i den ekonomiska nettoberäkningen som sker utom tävlan, men ger ändå en fingervisning om att lönsamhet i växtodlingen är en kombination av hög avkastning och måttfulla kostnader.

Ekonomiskt netto i Rapsmästaren 2020 – skiljer nästan 17 000 kr/ha

Figur 1. Beräkningen av nettot i kronor per hektar visar en stor spridning mellan lagen. Mellan högsta och lägsta nettot skiljer det 16 800 kronor per hektar. Det är bidraget från höstrapsen som ska täcka t.ex. maskinkostnader, jordränta och andra företagsgemensamma kostnader.

De biologiska resultaten från Rapsmästaren 2020 redovisades i ett specialnummer av Svensk Frötidning, nr 7/2020. Enligt reglerna gällde att "deltagare/lag som tar den största avkastningen vinner tävlingen. Avkastning mäts som kilo råfett per hektar". Resultaten står givetvis fast, men i denna artikel redovisas också en ekonomisk utvärdering av Rapsmästaren 2020. Nu kastas resultatet om, dock helt utom tävlan.

Mångfald av produkter

Graden av påhittighet i Rapsmästaren var hög. Många nya och i rapsen annorlunda produkter testades. Hela 29 olika makrogödselmedel, 28 olika växtskyddsmedel samt 41 olika mikronäringsprodukter användes. Speciellt kan man ju notera den stora mängden av olika mikronäringsprodukter. En del kördes säkert efter gedigen efterforskning, andra mer på chans med ämnen

som normalt inte alls är av betydelse i raps.

Snabb omkastning

Med kronor och ekonomi i stället för bara råfett och biologi i fokus kastas alltså resultat Tabellen om. Allra överst hamnade då Petr Baranyk från SPZO, som fick ett beräknat netto på över 22 000 kronor per hektar. Lagom väl avvägd insats av rätt saker betalar sig bra. Men man kan också gasa lite hårdare som ERFA Halland och ändå få det att bli bra rent ekonomiskt.

I toppen har vi, förutom SPZO och ERFA Halland, även Svenska Foder samt de båda HIR Skånelagen. Samtliga dessa plockade netto hem över 17 000 kronor per hektar på höstrapsgrödan (figur 1). Det är pengar som ska täcka jordbearbetning, sådd, skörd och markränta.

6 lag över netto 16 000

Efter de första 5 lagen som plockade in över 17 000 kronor per hektar sjunker nettot snabbt, och redan

på plats nummer 10 är vi nere på drygt 14 600 kronor. Det är alltså hela 5 000 kronor per hektar efter 2:a platsen och 7 500 kronor bakom bästa SPZO.

På plats 20 blev nettot 13 200 kronor. Det var alltså ganska tätt mellan plats 10 och 20. Sedan faller det däremot ganska snabbt ned mot bara dryga 5 000 kronor per hektar i netto för Tre Närkingar och Team Finland.

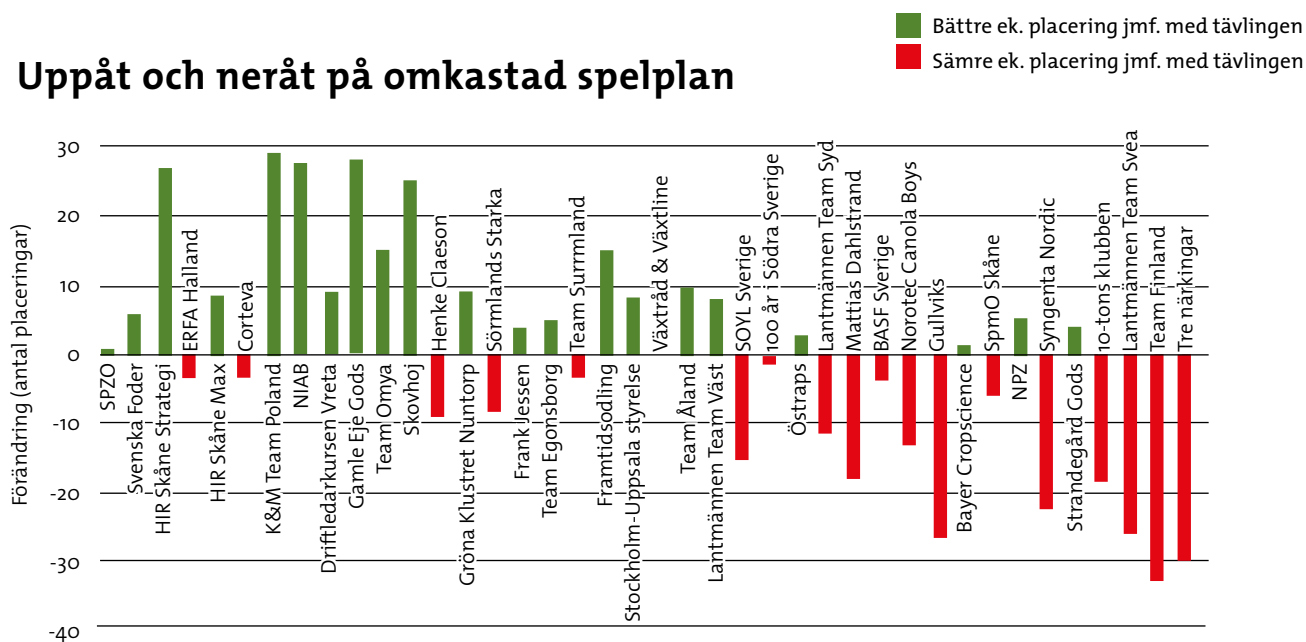
Dyra insatser straffas

Förklaringar finns dock för de ganska påtagliga positionsförändringarna: det är dyrt att satsa och inte få betalt i ökad avkastning.

När det gäller växtnäring så användes flera produkter riktade mer mot trädgårdsnäringen, och då är de också prissatta för en helt annan marknad än oljeväxtodling. Ett tydligt exempel på det är skillnaden mellan Kalksalpeter och Nitrabor. Nitrabor hette för 30 år sedan Kalksalpeter Bor och var en produkt för svenskt lantbruk. Idag

Uppåt och neråt på omkastad spelplan

Figur 2. När man utom tävlan räknar på det ekonomiska nettot i Rapsmästaren 2020 kastas spelplanen om och placeringarna förskjuts. Nollinjen markerar placeringen i Rapsmästaren 2020 med måttstocken råfettskörd. Ovan nollinjen (gröna staplar) finns de lag som klättrade uppåt från sin placering när råfettskörd ersätts av ekonomiskt netto. Under nollinjen (röda staplar) finns lagen som tappade placeringar med samma beräknings sätt. Mest tappade Team Finland och därefter Tre närkingar med 33 respektive 30 placeringar. Mest klättrade HIR Skåne Strategi, K&M Team Poland, NIAB och Gamle Eje Gods med 27–29 placeringar. Endast Växtråd & Växtline låg oförändrat kvar på plats 21 oberoende av om man räknar på biologi med råfettskörd eller täckningsbidrag med ekonomiskt netto.

är den riktad mot en helt annan marknad och kostar ungefär 2,6–2,7 gånger mer än vanlig kalksalpeter till lantbruk, med en skillnad i N på 0,1 procent till förmån för 0,3 procent bor. Liknande prissättning råder för Unika-produkterna och exempelvis NPK 8-5-19 som främst är avsedda för potatis.

Potatisgödsel drog ner

Lag som använde produkter som dessa blir snabbt straffade i den ekonomiska jämförelsen. Allra tydligast är det för Team Finland som gick från plats 6 till 39, och alltså tappade 33 placeringar när man skiftar perspektiv från råfettskörd till pengar (figur 2). Generellt blir lag som körde höga givor mineralgödsel för potatis hårt belastade ekonomiskt och faller därför nedåt i jämförelsen.

Låg produktionskostnad

Uppåt i jämförelsen tar sig tvärtom flera av de utländska lagen. K&M Team Poland, NIAB från Storbritannien och Gamle Eje Gods från Danmark som inte tillhörde de mest aktiva lagen tuffade uppåt med 27–29 placeringar. Till andra platsen lyfter Svenska Forder och på plats 3 och 5 hittar vi HIR Skåne Strategi samt HIR Skåne Max. Strategiledet som följer HIR Skånes allmänna rådgivning klättrar också 27 placeringar för att nå 3:e plats. HIR Skånes strategiled har också den näst lägsta produktionskostnaden per kilo frö. Det är ett gott betyg till den lokala rådgivningen. ●

Intresse i utlandet

Rapsmästaren har väckt ett internationellt intresse, av förklarliga skäl bl.a. Tjekkien. I en intervju i tidningen Zemědělec berättar Petr Baranyk om sin väg mot toppen i tävlingen. SFO medverkar också i en separat artikel om Rapsmästaren, svensk oljeväxtodling och vår över 100-åriga samverkan i odlarföreningar. Andra rapporteringar om tävlingen är på väg i flera länder i vårt närområde. Detta bidrar till ett viktigt internationellt kunskapsutbyte för svensk oljeväxtodling.

Ekonomi i Rapsmästaren 2020

Placering		Lag	Frö 9 %	Råfett	Avfall	Avrenskostnad
Ekonomi	Tävling		kg/ha	kg/ha	%	kr/kg
1	2	SPZO	6986	3217	3,5	0,03
2	8	Svenska Foder	6653	3009	3,3	0,03
3	30	HIR Skåne Strategi	5711	2554	4,1	0,04
4	1	ERFA Halland	7174	3218	3,0	0,02
5	14	HIR Skåne Max	6486	2894	3,1	0,03
6	3	Corteva	6905	3118	2,7	0,02
7	36	K&M Team Poland	5312	2344	5,6	0,06
8	35	NIAB	5298	2379	4,6	0,04
9	18	Driftledarkursen Vreta	6185	2830	4,5	0,04
10	38	Gamle Eje Gods	4439	2098	6,3	0,08
11	26	Team Omya	5941	2607	4,3	0,04
12	37	Skovhoj	4824	2158	6,7	0,08
13	4	Henke Claeson	6938	3117	3,4	0,02
14	23	Gröna Klustret Nuntorp	6133	2705	3,7	0,03
15	7	Sörmlands Starka	6748	3021	2,6	0,02
16	20	Frank Jessen	6131	2752	2,2	0,02
17	22	Team Egonsborg	6216	2725	3,7	0,03
18	15	Team Surrmland	6508	2890	3,3	0,03
19	34	Framtidsodling	5488	2425	4,0	0,03
20	28	Stockholm-Uppsala styrelse	5936	2571	4,1	0,04
21	21	Växtråd & Växtline	6115	2730	2,5	0,02
22	32	Team Åland	5421	2455	5,3	0,06
23	31	Lantmännen Team Väst	5616	2507	4,2	0,04
24	9	SOYL Sverige	6447	2982	3,9	0,03
25	24	100 år i Södra Sverige	5871	2655	4,6	0,04
26	29	Östraps	5957	2557	3,4	0,03
27	16	Lantmännen Team Syd	6461	2857	3,2	0,03
28	11	Mattias Dahlstrand	6592	2941	4,3	0,04
29	25	BASF Sverige	5648	2620	4,8	0,04
30	17	Norotec Canola Boys	6354	2832	3,8	0,03
31	5	Gullviks	6969	3076	5,4	0,06
32	33	Bayer Cropscience	5552	2443	5,7	0,06
33	27	SpmO Skåne	5842	2600	4,1	0,04
34	39	NPZ	4404	1902	7,5	0,10
35	13	Syngenta Nordic	6539	2898	2,7	0,02
36	40	Strandegård Gods	3315	1606	8,4	0,12
37	19	10-tons klubben	6406	2763	3,7	0,03
38	12	Lantmännen Team Svea	6589	2902	4,5	0,04
39	6	Team Finland	6839	3051	3,5	0,03
40	10	Tre näringar	6377	2979	3,6	0,03
		max	7174	3218	8,4	0,12
		min	3315	1606	2,2	0,02
		medel	6033	2700	4,2	0,04

Fröpriset sattes till 3:85 per kilo. Prisreglering för oljeinnehåll och avdrag för avfall gjordes. Bästa pris fick Strandegårds Gods som hade en mycket hög oljehalt. Sämsta pris fick NPZ som hade hög avrenshalt, men lag Östraps måste också nämnas som hade lägst oljehalt och bara fick ett pris på 3:99. Snittpriset i jämförelsen var faktiskt 10 öre högre. SPZO hade bland de allra högsta priserna i jämförelsen. Detta visar att en hög oljehalt betalar sig på marginalen och att avfall kan vara dyrt.

Varje överfart prissattes till 170 kr/ha. Det är en kompromiss mellan

priset för spridning av mineralgödsel och sprutning. Priser på 98 procent av insatsvarorna erhöles från handeln, och endast ett fåtal priser fick bli antaganden. Redovisningen är uppdelad i växtnäring där all makronäring finns och växtskydd där även mikronäring ingår. Utsädeskostnaden sattes som att en enhet betad raps om 1,5 miljoner frö kostar 2 500 kr. Lag som betade utsäde med mikronäring debiterades 100 kronor extra per hektar.

Max-värdena är markerade i **blått** och min-värdena i **rött**.

	Olja t.s	Antal åtgärder			Pris kr/kg	Värde kr/ha	Utsäde kr/ha	Växtnäring kr/ha	Växtskydd+ mikro kr/ha	Körkostnad kr/ha	Netto kr/ha	Prod. kostn kr/kg
	%	Höst	Vår	Summa								
	50,6	4	5	9	4:17	29 127	-667	-2 524	-2 366	-1 530	22 041	1:01
	49,7	3	4	7	4:12	27 424	-667	-3 801	-2 221	-1 190	19 546	1:18
	49,2	1	3	4	4:08	23 318	-667	-3 090	-1 273	-680	17 609	1:00
	49,3	4	6	10	4:11	29 491	-533	-6 122	-3 662	-1 700	17 474	1:68
	49,0	5	4	9	4:09	26 506	-750	-4 137	-2 626	-1 530	17 463	1:39
	49,6	3	6	9	4:13	28 505	-667	-6 217	-3 305	-1 530	16 786	1:70
	48,5	2	3	5	4:03	21 401	-500	-1 956	-2 374	-850	15 721	1:07
	49,4	0	4	4	4:09	21 687	-1 167	-2 978	-1 182	-680	15 681	1:13
	50,3	4	4	8	4:14	25 621	-683	-5 533	-3 154	-1 360	14 890	1:73
	52,0	1	2	3	4:19	18 598	-500	-1 876	-1 082	-510	14 630	0:89
	48,2	4	6	10	4:03	23 967	-750	-4 493	-2 427	-1 700	14 597	1:58
	49,2	1	3	4	4:04	19 502	-500	-909	-2 977	-680	14 437	1:05
	49,4	4	6	10	4:11	28 549	-733	-3 919	-8 013	-1 700	14 185	2:07
	48,5	3	7	10	4:06	24 884	-833	-4 868	-3 307	-1 700	14 176	1:75
	49,2	2	8	10	4:11	27 706	-667	-6 752	-4 520	-1 700	14 068	2:02
	49,3	6	5	11	4:11	25 211	-750	-5 307	-3 434	-1 870	13 850	1:85
	48,2	1	5	6	4:04	25 123	-583	-7 610	-2 119	-1 020	13 791	1:82
	48,8	6	5	11	4:07	26 519	-600	-8 456	-1 949	-1 870	13 644	1:98
	48,6	3	5	8	4:06	22 289	-500	-5 425	-1 481	-1 360	13 523	1:60
	47,6	2	3	5	4:00	23 753	-417	-7 584	-1 671	-850	13 231	1:77
	49,1	4	6	10	4:10	25 059	-700	-6 936	-2 762	-1 700	12 961	1:98
	49,8	3	3	6	4:10	22 203	-767	-5 626	-1 850	-1 020	12 941	1:71
	49,1	4	4	8	4:08	22 898	-617	-6 608	-1 897	-1 360	12 418	1:87
	50,8	4	6	10	4:18	26 953	-767	-8 221	-3 932	-1 700	12 334	2:27
	49,7	3	7	10	4:11	24 142	-500	-8 326	-1 539	-1 700	12 078	2:05
	47,2	4	5	9	3:99	23 763	-750	-7 328	-2 079	-1 530	12 076	1:96
	48,6	5	6	11	4:06	26 258	-650	-8 016	-3 774	-1 870	11 948	2:21
	49,0	3	6	9	4:08	26 871	-750	-7 756	-5 130	-1 530	11 706	2:30
	51,0	5	6	11	4:18	23 603	-667	-6 985	-2 533	-1 870	11 548	2:13
	49,0	4	6	10	4:08	25 949	-767	-9 529	-2 697	-1 700	11 255	2:31
	48,5	4	5	9	4:03	28 077	-833	-6 609	-8 005	-1 530	11 100	2:44
	48,4	3	5	8	4:02	22 323	-583	-7 055	-2 662	-1 360	10 662	2:10
	48,9	4	6	10	4:07	23 778	-933	-8 261	-2 515	-1 700	10 369	2:30
	47,5	3	5	8	3:93	17 324	-833	-3 253	-1 758	-1 360	10 119	1:64
	48,7	6	6	12	4:08	26 674	-583	-11 022	-3 320	-2 040	9 709	2:59
	53,2	1	0	1	4:22	13 979	-833	-3 700	0	-170	9 276	1:42
	47,4	2	6	8	4:00	25 629	-667	-10 645	-4 110	-1 360	8 848	2:62
	48,4	4	8	12	4:04	26 644	-550	-11 166	-5 041	-2 040	7 846	2:85
	49,0	4	6	10	4:09	27 947	-667	-13 119	-7 085	-1 700	5 375	3:30
	51,3	3	5	8	4:21	26 831	-517	-12 088	-7 664	-1 360	5 203	3:39
	53,2	6	8	12	4:22	29 491	-417	-909	0	-170	22 041	3:39
	47,2	0	0	1	3:93	13 979	-1 167	-13 119	-8 013	-2 040	5 203	0:89
	49,2	3	5	8	4:09	24 652	-677	-6 395	-3 137	-1 415	13 028	1:89